

Lenka Chalupová

Nakladatelství
ČS

Páté jablko

Lenka Chalupová

*Páté
jablko*

Lenka Chalupová

*Páté
jablko*

Příběh je smyšlený, ale některé osoby skutečně žily a jejich osudy byly inspirací k napsání knihy.

Autorka děkuje historikům z Muzea Komenského v Přerově a Státního okresního archivu v Přerově za možnost konzultací dobových reálií. Děkuje také pamětníkům ze starého Předmostí, kteří se s ní podělili o vzpomínky, Muzeu Komenského v Přerově za poskytnutí dobové fotografie kostela sv. Máří Magdalény v Předmostí, Státnímu okresnímu archivu v Přerově za poskytnutí fotografie ze Svátku matek 1946 a panu Břetislavu Passingerovi za poskytnutí fotografie předmostských velkostatků z jeho sbírky.

Copyright © Lenka Chalupová,
www.lenkachalupova.cz, 2022

Editor © Josef Pepson Snětivý, 2022

Photographs © Jan Gebauer, sbírka Břetislava Passingera,
Státní okresní archiv v Přerově, Muzeum Komenského
v Přerově, 2022

Cover & Layout © Nakladatelství ČAS, Alena Šulcová, 2022

© Nakladatelství ČAS, www.nakladatelstvicas.cz, 2022

ISBN 978-80-7475-381-7 (ePUB)

ISBN 978-80-7475-382-4 (pdf)

ISBN 978-80-7475-383-1 (Mobi)

Únor 1946

Stromy spí pod bílou peřinou, kmeny mají obaleny před zvěří, pro kterou nápis *Cizím vstup zapovězen* neplatí. Potvrzují to čerstvé stopy králíků, kteří si chtěli z kůry udělat hostinu, jenže narazili na ledové pletivo. To tam na sklonku podzimu obtočil hospodář Fabián Franc.

Jeho syn Teodor se prochází po sadu, pod nohama mu křupe sních, a on očima kontroluje větve, sem tam z nich setřepe námrazu nebo přihodí ke stromům přebytek sněhu z prošlapaných cestiček. Společnost mu dělá foxteriér Hak, který se v záplavě vloček skoro ztrácí... prozradí ho vždycky jen rezavé uši a černý ocásek.

Než Teo obejde sto dvacet tři jabloní, pětaosmdesát hrušní, sedmdesát slív a třiatřicet ořešáků, padne na sad tma... ale jemu to nevadí. Potřebuje si provětrat hlavu a promyslet, jak otci a matce konečně oznámit, že ještě na jaře a v létě jim pomůže s úrodou ovoce, ale na podzim ať už s ním nepočítají. Hospodařit s nimi nebude, vzdá se své půdy ve Francově sadu. Od Vánoc tu myšlenku převaluje v hlavě i na jazyku, hodlal jim to říct o Božím hodu, ale nechtěl kazit sváteční atmosféru, pak se rozhoupával celý leden, jenže nesebral odvahu – a tak teď bloumá mezi stromy a v duchu si skládá slova, která večer ve světnici rodičů vypustí.

Musí. Slíbil to tchánovi a taky Ireně.

A moc dobře ví, že se setká s nevůli, možná i rozhořčením. Už podruhé během krátkého života se vzepře přání rodičů a bude muset poslouchat, že se tím protíví dobrým mravům, výchově i Pánubohu. Táta ho zasype výčitkami a máma slzami, obé od dětství nesnáší.

Jenže jsou nabídky, které se neodmítají. A tu velkou, se kterou teď bojuje, dostal vlani v listopadu

od svého tchána Julia Nedomy. Vlastně ho postavil před hotovou věc, když řekl: „V květnu budou volby, které vyhraje, to je jisté. Na národním výboru chceme spolehlivé a ověřené lidi. V září proto nastoupíš k nám do Přerova, postupně se vypracuješ na osvětového tajemníka, strana ti umožní studovat večerní školu, mladý a chytrý jsi... a takové lidi k budování nové vlasti potřebujeme. Každý měsíc tři a půl tisíce na ruku, což je skoro o tisícovku víc, než je průměrný výdělek, na Mikuláše čokoládové bonbony pro Rudynka, na Vánoce třicet deka zrnkové kávy, pět kilo cukru a kostku margarínu, do dvou let městský byt. A pak postup nahoru, větší peníze i lepší bývání!“ Irena ani nemohla dýchat, když to otec vyprávěl, viděla před očima vlastní kuchyň a obývací s ložnicí – výměnou za jejich vlhký domek na Velké Dlážce, na kterém jim nepatřila ani taška na střeše. V duchu už si stavěla sekretář a stůl s židlemi, koberce, záclonky a závěsy s kanýrkem, velkou dřevěnou manželskou postel a malou železnou pro Rudynka... zatímco on tehdy dumal, jak tu lákavou překérnost oznámí rodičům. Nejen to, že přestane pracovat v sadě, ale hlavně, že se stane oporou strany, kterou táta z hloubi duše nenávidí. Vždycky se bil v prsa, že Francovi jsou odjakživa poctiví lidovci, a teď by měl přijmout, že se jeho nejstarší dal k bolšanům a stane se z něj ouřada, který vymění ovocný sad za kancelář, stromy za soudruhy a plody za razítka? Někdo, kdo bude vést plamenné řeči o něčem, co je otci jen k výsměchu a breku?

Své rodiče má Teodor rád – miluje je! –, ale pusť se šance kvůli nim nehodlá, už se rozhodl. Ví, že je to poslední zima v sadu, a chce svou práci odvést svědomitě, však když bude potřeba, rád zaskočí s pomocí. Ano, i to jim slíbí, ačkoli Irena bude mezi

zuby drtit zlost, protože si myslí, že s tím svým postižením se má šetřit.

No ano, postižením! Právě s ním přišla první zrada vůči rodičům, kterou oni ještě teď hořce prožívají.

Setřepe ze stromu s číslem 63 na kmeni těžký sních a podívá se na levou ruku, zarudlou od mrazu. Už čtvrtým rokem si zvyká, že místo pěti prstů mu zbyly jen dva, o prostředníček, prsteníček a malíček přišel za tak bolestivých okolností, že na ně nechce ani vzpomínat. A pořád nemá pokoj, rány po amputaci občas mokvají a určitě by je neměl vystavovat mrazu, jak to právě dělá. Sáhne po paměti do kapsy a vytáhne huňaté palčáky, nasadí si je na červené ruce a vzpomene na Irenu, která mu je do pracovního kabátu ráno dala.

Svou ženu Teo zbožňuje a uvědomuje si, že kdyby se mu tehdy nestal průšvih s prsty, jejich životy by se minuly, on by si vzal na přání rodičů Valinku a Irenu možná doktora, se kterým měla v té době poměr. Nikdy by se nepotkali. A přitom jejich první setkání nebylo vůbec voňavé, ba právě naopak, smrdělo špitálem, dezinfekcí a karbolovým mýdlem. Byla první, kdo ho viděl, když se doplazil na chirurgii, kam ho z vrátnice – téměř už umdleného bolestí – poslali. Stalo se to v létě dvaacetyřicátého. Tehdy našel ve schránce pozvání na pracovní úřad a vyděsil se, že bude muset na práci do Říše... Na zlost si dal kalíšek ořechovice a pak se pustil do rutinní práce kolem stromů. Kdyby nebyl tak umrtvený strachem, všiml by si padající ostré větve, včas by uskočil, dal ruce do obranné pozice. Ale nestihl to, první šleha vystřelila z dlaně a měla sílu ohnivých paprsků, které zasáhly všech pět prstů, tři z nich byly rozdrčené a visely dolů jako otrávené rybky. Valinka, která to odpoledne pracovala v sadě s ním, byla sice v šoku, ale jinak si počínala prakticky.

Hned ruku svázala do šátku, ze kterého crčela krev, sehnala povozníka Jurečku a už s ním chvátala do špitálu. Kňučel jí v klíně a ona ho oddaně hladila, protože ona oddaná být uměla.

A v nemocnici si ho na chirurgii převzala Irena!

Drobná ošetřovatelka s vlasy jako měď, téměř až rezavě červenými... skoro v barvě šarlatových jablek, chlouby jejich ovocnářství. To bylo první, co ho probralo z mdlob – pohled na zakroucený pramínek rudých vlasů, který se mu míhal před očima, když ho vezli na operační sál. Prosil ji, ať mu prsty zachrání, že je sadař a bez zdravých rukou se neobejde, jako plačtivé dítě žadonil, ať mu je přišijí zpět. Cítil v postižené levé dlani chlad přiloženého ledu, zatímco pravou mu zahřívala žena, jejíž jméno si přečetl vyšité na bílém plášti a klouzalo mu před očima, než dostal éterovou narkózu a upadl do spánku. Když se probudil, byla tam zase ona, trpělivě mu ruku převazovala, a byla taky první, od koho slyšel, že mu tři prsty doktor Šantovský – ani přes všechnu snahu – prostě nezachránil. Dlouho svou ránu nechtěl vidět, při převazech otáčel hlavu... a když přišel čas, aby se s postižením smířil i pohledem, vyžádal si, aby u toho byla Irena. Uvědomoval si, co s ním dělá její přítomnost. Bylo to úplně jiné než s Valjou, která pro něho byla i po zasnoubení nedotknutelná. Pořád nachystaná na „ty věci“ až po svatbě.

A najednou tu byla Irena. Když přisedla k jeho posteli, pod bílou nemocniční peřinou pocítil tlak v podbřišku a raději zvedal kolena, aby si nevšimla jeho vzrušení. Pohled na Valinku s ním nedělal nic, však ji taky znal odmala, pohled na Irenu mu odkrýval i mozek. Pochopil ze šeptandy ostatních sester, že rudovlasá ošetřovatelka je milenkou primáře, což ho od ní odpuzovalo silou, kterou v něm vypěstovala máma. O Ire-

ně by určitě řekla, že je to povětrná *dorota* anebo lehčí *šustka*, která dovolila cizímu muži, aby ji využil ke svému chtíči. Měl by jí opovrhovat, být k ní přezíravý. A místo toho jí jednou – sám pro sebe úplně nečekaně – zavedl ruku pod peřinu. Byli tehdy v pokoji sami, cukla horkou dlaní a on si všiml, že i zrudla. Napadlo ho, že možná není tak zkažená, jak si tady o ní šuška-jí. Večer ale nad její mravností znovu zaváhal. V noci, která se překlápěla do svátku svatého Benedikta, si pro něj přišla a vedla ho dlouhou chodbou až do skladiště železných postelí. Bylo jich tam asi padesát, ale jim stačila jedna – a bývali by se obešli i bez ní. Teo si myslel, že mu šedá kůra vystřelí z hlavy, když Irena před ním postupně sundala ošetřovatelský čepec, dlouhé šaty s výšivkou, podvazky, punčochy, kalhotky a nakonec i podprsenku. Cítil v tu chvíli vyrůst i tři chybějící prsty. Věděl, že je v pasti, ze které vyjde pro Valinku už beze cti, ale chytil se do ní rychle a rád. Irenin rezavý klín byl jako zámek, ke kterému měl správný klíč... ani radit mu nemusela. Ve svitu měsíce, prodírajícího se skrz úzké špitální okno, hladil její drobná prsa, která nastavila jeho zdravé dlani, a to do něj zase vlívalo mizu. Mohl nekonečně dlouho, a kdyby na ně kdosi netrpělivě neklepal, zdrželi by se mnohem déle. Nasoukal se do bílé nemocniční košile a vrátil se do pokoje číslo devět, kde se až do rána neskonale styděl. Ne kvůli sobě, ale kvůli Valje. Když přišla druhý den na návštěvu, uhýbal jí očima – a když přišel domů, neuměl se dívat, jak pečlivým stehem vyšívá jejich monogramy na ubrusy do výbavy. Jako mrzáka ho do armády ani na nucené práce nechtěli a rodiče začali chystat svatbu, která se měla udát v říjnu toho roku. Jenže v tu dobu už byl na rusovlásce Ireně Nedomové tak závislý, že pro něj neexistovala cesta zpět.

To bylo to první zklamání, které uštědřil rodičům a jejich kmotřence Valince, kterou si vysnili za jeho nevěstu. Podruhé je zklamal, když vloni na nátlak svého tchána Julia Nedomy vystoupil z církve. A teď musí přijít třetí kudla do zad.

Už se smráká, když má celý sad obhospodařený. Mráz ho štípe do tváří a nepříjemně prostupuje do levé dlaně, byť ho hřeje vlna z beránka v podšívce rukavic. Do rodného domu se mu ale nechce, i když z dálky vidí, že se ve světnici právě rozsvítilo a máma ho už vyhlíží z okna. Poslala pro něj Valju, která na něho od podzimu dvaadvacátého skoro nepromluvila, i teď k němu jen dojde a hlavou hodí dozadu, aby mu tím gestem řekla, že je polévka na stole. Jejich pravidelná večeře všedního dne.

Teplo v kuchyni ho bouchne do tváře a probere, je jako polomrtvé zvíře, když je člověk přenesen z chladu do horka. Sedne ke stolu a zaboří lžící do husté fazolačky, vezme z mísy krajíček chleba, rozlomí ho a namočí do talíře. Hak jako vždycky sedne vedle něj a pochtívá.

„Najez se pořádně,“ říká mu máma a odhání mlsného psa, „zahřeje tě.“

Sbírá v puse sliny i odhodlání, dvakrát si ještě nabere z kastrolu, až cítí, jak ho fazole tlačí v žaludku. Pak si otře pusu a požádá všechny okolo sedící, že by rád mluvil s otcem. Sám, mezi čtyřma očima. Máma má otazníky v panenkách, ale poslušně zastrkuje židli ke stolu a spolu s Eduardem a Valjou odchází z místnosti.

Všichni tak nějak tuší, že za dveřmi povede Teodor s otcem Fabiánem řeč, která teď není pro jejich uši, ale její obsah se k nim dříve nebo později stejně dostane. V téhle rodině se přece nic neutají.

Březen 1946

Když je Fabiánovi Francovi úzko, vezme Haka a jde se s ním projít ke Kostárně – tohle místo na okraji Předmostí jeho foxteriér zbožňuje. Může tu hrabat a za úlovky je ještě chválen. První jarní lijáky byly vydatné a přinesly naději, že by se v obnažené půdě mohly zase objevit další kosti z mamutů, kteří tu před mnoha tisíci lety žili. Pár už jich doma Fabián má – leží ve vitrínce ve svátečním pokoji a jsou jeho chloubou. Hledačů dnes přišlo povícero, je to už léta oblíbená kratochvíle Předmostských. Chodí to sem zvizitýrovat a vyplnit.

Fabián od svého otce ví, že na pozemku stála před devadesáti lety pec na pálení kostí, které se pak odtud vozily do přerovského cukrovaru na čištění cukrové šťávy. Majitelem byl Žid a ten platil za každou kost, takže kluci z Předmostí – a mezi nimi i Fabiánův děda – tady měli jednoduchý zdroj příjmu. V nedaleké Chromečkově zahradě se totiž tehdy povalovaly haldy kostí, které sem stačilo jen nanosit a zpeněžit... jenže později se ukázalo, že to nejsou ledajaké kosti, ale mamutí – a ty nebyly k pálení vhodné. Proslýchá se, že jedna z kostí byla dokonce tak veliká, že si z ní kluci udělali houpačku, když ji položili na kámen. Způsobilo to poprask, do Předmostí se sjížděli badatelé a vrtali se tu v zemi, až to bylo starousedlíkům nemilé. Mnohé kosti ale bohudík na místě zůstaly, a ty se po deštích vyplavují z půdy, stávají se trofejemi místních. Není snad ve vesnici nikdo, kdo by nevlastnil kus stehenní kosti, kloub, úštěpek lopatky nebo zub mamuta.

Hak divoce hrabe, zatímco Fabián přemítá.

Přemýšlí nad Teodorovým rozhodnutím opustit jejich sad. Dát se k bolševikům. Sám neví, co je pro něj

horší. Jestli to, že mu jeho starší syn zamával před očima rudou legitimací, nebo že se po žních vzdá práce v rodinném sadě. Obé je pro něj překérnost. Trochu mu v pocitu zrady ulevuje, že vlivem nešťastné náhody přišel jeho syn o tři prsty i část zraku a manuální práce je pro něj náročnější. Jenže Fabián se bojí, že ho to rozválcuje. Mstiví bolšani si mladého kluka nejdříve přitáhnou, a pak mu uvážou kolem krku smyčku, bude jim muset sloužit a donášet. Zná je, i v předmostském výboru sedí a on je nesnáší, už před válkou s nimi měl nějaké drobné. Navíc tuší, že až vyhrají volby, budou ještě rozpínavější. I farář o tom na mši mluvil a varoval lidi.

Hvízdne na psa, ten cosi nese. Drží malý a skoro nicotný úštěpek, ale má z něj radost a Fabián mu ji nekalí, podrbe Haka za ušima a pochválí ho. Vždyť to zvíře je jeho životní parťák, které mu věrností vrací to, že mu dal v devětatřicátém roce šanci na život. Dostal se k nim za zvlášť tristní situace, stal se obětí zoufalství nebo hlouposti... ví Bůh. Pro všechny lidi z Předmostí byl jejich foxteriér *Hakenkreuz*, oni mu doma už kvůli tomu odpornému slovu říkali zkráceně. Hak se stal na začátku války symbolem podivného odporu místního mladého malíře proti nacistům – na bílý hřbet mu hnědou barvou namaloval hákový kříž... Malíře gestapo sebralo a psa přikázali zastřelit nebo odvézt do Přerova rasovi. Podhrabal se k nim do sadu a už zůstal, Andělka mu hákový kříž z drsné srsti vydrhla a pro jistotu také oholila žiletkou, ale na hřbetě zůstal jakýsi viditelný výbrus. Prostě hakenkreuz. Sousedé jim prorokovali, že za neuposlechnutí příkazu je může stihnout trest, ale oni nedbali. Hak už byl jejich, zbavit se ho neuměli. Co by to byli za lidi?

Když jdou domů, znovu se rozprší, vesnické pěšinky se mění v *cardačku*, jak se tu říká jarnímu bahnu. Ovoce bude letos plné, odhaduje spokojeně Fabián – plné a šťavnaté.

Duben 1946

Francův sad omamně voní, letos snad ještě víc než jindy.

Naružovělé okvětní lístky jabloní lákají svou sladkostí včely, které Anděle tancují přímo u hlavy divoký čardáš, až se po nich ožene... a pak se dívá, jak usedají do lůna květu a dychtivě sosají jeho sladkost. Na každém kousku zahrady je znát, že příroda se z plna hrdla nadechla ostrých slunečních paprsků, ačkoli letošní zima byla mírná a k lidem trpícím nedostatkem uhlí i milostivá. Nejsilnější mráz přišel v půli ledna, kdy tu kostelník naměřil minus osmnáct, rtuť teploměru ale rychle šplhala nahoru, sníh se do konce února vpil do půdy a její muž Fabián už v březnu odhadoval, že letos bude pěkná úroda karlátek, slív i rynglů. Tipoval, že řepa pěstitele potěší, ale píce bude slabá a lucerka se urodí v mizerné kvalitě, a na odhady on měl teda nos.

Anděla Francová si sundává šátek z hlavy a nechává své lehce prošedivělé vlasy vlát po lehkém jarním větříku, prochází se po sadu a s očima přivřenýma nahlíží do korun stromů, jejichž větve se v příjemné symbióze dotýkají, aniž by se překrývaly, stromy jsou v řadách a silné kořeny mají usazeny v hluboké vrstvě zeminy bez skalnatého podloží, která jim dopřává dostatek živin. I proto jsou jejich jablka tak sladká a šťavnatá – dokonce je mají tak dobrá, že si pro ně jezdí lidé z Přerova, Olomouce i Zlína a říkají jim Francova moravská

jadernička, jako by snad s mužem vypěstovali novou odrůdu. Na úrodu, ze které čpí i pot jejich předků, je Anděla pyšná, ale tíží ji, že její rodné Předmostí se postupně vylidňuje a kupců tak ubývá, a ví Bůh, jak to bude s vedlejším Přerovem – městem, do kterého se dá z jejich vesnice kamenem dohodit. Celých šest let snila o tom, že až skončí válka, ještě s Fabiánem povznesou jejich obchod s ovocem, ale kšefty zatím moc nejdou, i když jablka jsou jak malovaná, kompotované hrušky v prvotřídní kvalitě, ořechy přes půl dlaně a křížaly jak med. Říká si, že je mrzuté, jak kvapně lidi od nich z vesnice mizí, aby se zabydleli v pohraničí. To ona by nemohla opustit hanáckou půdu, na které hospodaří už šestá generace jejich sadařské rodiny, ba nemohla by odejít ani z vesnice, kde se narodila, vdala, dva kluky porodila a svou osiřelou kmotřenku vychovala. Onehdy farář říkal, že ještě loni v květnu žilo v Předmostí dva tisíce sto dvacet lidí, a dnes s bídou sedmnáct stovek, nabádal proto mladé farníky, ať mají děti – celou kopu dětí –, a radil těm nerozhodným, ať do pohraničí nechodí a neobsazují domy po odsunutých Němcích... že to jim snad ani štěstí nemůže přinést.

Však všude chleba o dvou kůrkách.

I Anděla doufá, že víc lidí si už rance na cestu nesbalí – a cizáky tu nechťejí, kdo ví, jaké móresy by přitáhli. Stačilo, když se jim vloni na konci ledna v místní škole usadilo na dvě stě vojáků, to sem tehdy přišla skupina Poláků a Maďarů, žádajících o ubytování pro transport vlasovců. Škola byla zavřená kvůli nebezpečí nákazy skvrnitým tyfem, a tak obsadili třídy a topili uhlím za obecní peníze, čímž se místním ještě víc zprotivili. A další vojáci přivandrovali hned po nich. Kvůli ruské zimní ofenzivě přišly velké přesuny německých vojsk, a ta zaplavila také Předmostí, i některé domác-

nosti musely přijmout uniformované muže, byt' se jim přičilo přenechat jim lůžka a cíchy. Ve chlěvech, stájích i stodolách ustájili své koně a rolnické vozy musely být pro ně v pohotovosti. A v dubnu pětáctýřicátého sem němečtí poddůstojníci nahnali hochy i starce, aby hloubili zákopy. Vedli to klikatě kolem celé vesnice, i jejich zahradu výkopem oddělili, mrtvou hlínu pak nechávali na místě, až na podzim si ty díry místní lidé zasypávali, nebo do nich navezli rumisko. Vesnice byla plná cizinců, a to Anděle nedělalo dobře, nedovolila Valince, aby vůbec vystrčila nos ze stavení. I za pultem jejich ovocnářství stála výhradně ona, anebo Fabián.

Nene, žádné další přivandrovalce sem nechťejí. Farář má pravdu, nejlepší bude, když se začnou více rodit děti, a ty Předmostí zaplní, obsadí obě školní budovy a budou jich plné ulice. Jako po první válce, kdy i ona krátce po sobě, v rozpětí devatenácti měsíců, porodila Teodora a Eduarda. Ráda na tu dobu Anděla vzpomínala – a přijdou ještě dobré časy, to si je jista. Kolem jejich domu budou chodit rodiny, aby v kostele svatě Máří Magdalény pokřtily své nejmladší, a malí ml-souni k nim poběží pro ořechy v cukru do kornoutu, křížaly nebo hrst rozinek. Oni přikoupí půdu a zasadí nové keříky rybízů a angreštů, přistaví venkovní kuchyni a v ní budou celé léto vařit marmelády... a bude se jim dařit. I když je Teodor opustí! Poradí si, nasmlouvají nové síly, o práci je ještě pořád hlad.

Pohled na hodinky ji ujistil, že čas určený k polední přestávce vypršel. Naposledy pohladí očima narůžovělé květy jabloní a vrací se zadní brankou ze sadu do obchodu, přejede drsnou dlaní hladké dubové dřevo jejich prodejního pultu a ujistí se, že je tady ráda. Ve stavení kousek od předmostské fary se před osmačtyřiceti lety narodila do sadařské rodiny Pelců

– a tady i zemře, odtud ji nesli do kostela v peřince ke křtu, ponесou ji i na márách nohama napřed. Ale na to ještě nemyslí, podívá se nahoru na obrázek Panny Marie Hostýnské, která hlídá jejich úrodu, a očima s ní ujedná, ať na ni ještě dlouho dohlíží. Má hodně práce před sebou, příští rok v září bude strojit svatbu Eduardovi a Valince. Taky malého Rudynka, chlapce z Teodorovy krve, chce vidět vyrůstat. A doba už není zlá. Šest let byla sevřená, ještě i po válce se pořád bála, až letošní předjaří jí přineslo do duše osvěžení, poprvé, když se do obce zase vrátil starý zvyk Masarykových vater. V předvečer výročí Tatičkova narození vzplál v Knežlíkových sadech nad Předmostím oheň a lidi se radovali.

Zvoneček nad dveřmi cinkl, první odpolední zákazník je tu, Anděla se rychle vrací očima do reality a úslužně se ptá, čím může posloužit. A už sama nabízí sladkou karotku, svázanou do úhledných svazků, česnek, co má říz, cibuli jen po dvou korunách kilo – i když zelenina nepatří do jejich sortimentu, občas tu nějaké přebytky prodávají.

Farářova kuchařka Justina si dlouze všechno prohlíží, ale nic se jí jaksi nezdá, vezme do košíku zavěšeného na předloktí jen skleničku povidel a na váhu přihodí čtyři *kožochy*, jejich zimní jablka. Pak si prohlíží nabídku, kterou tu mají z Unrry – ví, že si to pořídit nemůže, ale láká ji všechno, co tu Anděla nabízí. Jenže farář by se zlobil, že konzervy má nechat pro potřebnější – pro děti, které po válečném nedostatku potřebují zase kvalitní jídlo, nebo pro mladé lidi, navrátilí se z totálního nasazení v Říši. Anděla Francová tu má jen pár věcí vyskládaných ve stínu vitríny, které jí tu nechali pracovníci z americké dobročinné organizace pro válkou ubité a vyhladovělé Čechy. Jus-

tina Jíchová tak zrakem šmejdí jen po názvech na plechovkách a představuje si, co je uvnitř – jak asi vypadají párky naložené s fazolemi, maso s nudlemi, šunka s rozinkami, vepřové s hruškovou omáčkou, irský guláš nebo krevní tučnice. Kdyby nepracovala u faráře, jistě by si o jeden kousek řekla – buď tady, nebo v koloniálu, kde toho mají ještě více. Jídlo miluje Justina ve všech podobách, taky proto ji rodiče dali vyučit kuchařkou... a konzervy jsou pro ni nóbl, i své potravinové lístky by za ně obětovala, ale hněvu důstojného pána se vystavovat nebude.

„Otevřete okna, za chvílku bude výbuch, v ornici je zase munice,“ vlítne do jejího přemýšlení rozrušený dětský hlas syna obecního strážníka Bělky. Běží přes Tyršovu ulici až k návsi, aby vykřičel, co mu nařídil poručík Šandera, který jim byl přidělen z přerovského posádkového velitelství, aby miny a granáty různého kalibru i rozměrů – které zůstaly v okolí ještě po Němcích – šetrně zneškodňoval. Byl zkušený pyrotechnik a jednal rychle, uměl naorganizovat i místní děcka, ze kterých udělal rychlou spojku. Zaděchaný jezatý kluk nakoukne do obchodu s plechovým nápisem „Ovocnářství Francovi“ a Anděla mu stačí dát za doručení zprávy aspoň jablko do ruky. V letu děkuje, ale už peláší dál.

„Pohlídáte mi to tu?“ otočí se Anděla na Justinu, v chvatu otevře všechna okna v krámě a už běží do jejich stavení, aby také tam otevřela, nechce mít vyvalené sklo. Utíká přes dvůr i do domku-přílepku, postaveného v zahradě pro Valinku, oběhne všechna okna a otočí mosaznou kličkou.

Když se vrátí zpět do obchodu, má se už Justina k odchodu, zaplatí za nákup a dojde ke dveřím, nechá cinknout zvoneček, ale pak se ještě otočí, aby Anděle

flusla do obličeje jed: „Špatně jsi Teodora vychovala, nectí nic a je neznaboh, vždyť tu ubohou holku jen do řečí přivedl! A ještě se prý dal *k nim*, tfuj! Vaše rodina je špatná a kvůli Valje i prokletá!“

Špatná a prokletá?

Anděla na to neříká nic, je zaskočena těmi slovy, nejraději by po Justině hodila koš jablek, co má po ruce, ale neudělá to. Omlouvá ji, že je zapšklá stará panna a mluví z ní závist, nevraživost plynoucí z její nenasyčenosti vlastním životem. Jen slouží farářům, špicluje a donáší. Její zábavou je *hajsovat* po vsi a nosit drby z besed u sousedů, trochu je překroutit a pokřivené poslat dál. Ale stejně to Andělu píchne u srdce.

Přikryje si uši, výbuch byl tentokrát tak silný, až otřásl domem, bylo to skoro jako za války, kdy Fabián raději zatloukl okna dřevěnými prkny. Anděla napočítá do deseti, až se pod ní podlaha nehýbe, projde se po obchodě a zhluboka dýchá, aby zahнала slzy a odehnala nepříjemný pocit, který tu Justina po sobě zanechala. Smrad z jejích nevymáchaných úst, puch ze zlomyslných slov. Do krámu přispěchá ze sadu Eduard a pomáhá jí srovnat do poliček marmelády, které se výbuchem pohnuly. Přerovnává sklínky a Anděla se tím jen ujišťuje, že tlustá Justina nemá pravdu – dobře s Fabiánem své kluky vychovali! Když Edovi pomáhá, něčeho si všimne... Na jedné z polic – na té s nápisem *Dárky od Unrry* – chybí šunka s rozinkami, která tu zcela jistě před pár minutami byla. To Justina Jíchová ji musela ukrást, však po konzervách celou dobu okouzleně hleděla.

Anděla vztekle sundá zástěru, praští s ní o pult a vyběhne ven. Tak tohle ne, ublíží jí slovní prašivinou, a ještě ji okrade o jídlo z dobročinné americké sbírky? Valí se po ulici, až se zalyká vzduchem, až nemůže po-

padnout dech. Váhá, jestli poběží na faru za Justinou a z ní tu konzervu vymámí, nebo rovnou vtrhne k farářovi, aby věděl, jakou nenechavou kuchařku si tam drží. A nakonec je rozhodnuto.

„Copak, Andělko?“ zeptá se jí před kostelem Otec Řehoř, do kterého narazila. Dokonce ji i za ramena přidrží, když vidí, jak je schvácená a čímsi rozčilená. Zalyká se hořkostí a chce mu žalovat na Justinu, že hned dvě boží přikázání porušila, a ani se nezarděla... ale nakonec se zmůže jen na to, aby pípla: „Eduard s Valinkou budou mít v srpnu, o svatém Vavřinci, zasnuby,“ – a pak se dívá, jak se velebný pán směje, jako by snad Andělka byla zapomnětlivá stará bába, která už neví, že se na všem ohledně plánovaného sňatku dávno dohodli.

Když se vrací zpět do Tyršovy ulice, aspoň si na chodník odplivne a řekne pár ošklivých slov. Uleví se jí a má pocit, že má s Justinou vyrovnáno – protože jinak se ona se zákeřností druhých vypořádat neumí. Konzervu jí odpustí, ale otírat se o jejich Teodora farská nebude!

Květen 1946

Teodorovým rozhodnutím je Fabián stále rozmrzelý, ale dělá, že je už nad věcí.

Nač si kazit krásné sobotní odpoledne?

Jde do Přerova pro Rudynka, těší se, že spolu stráví pěkné odpoledne a večer ho zase přivede zpět. Má pro něho plán, který se mu bude líbit. Však už po Teodorovi vzkázal Ireně, ať klukovi na dnešní den nachystá ke krátkým kalhotám silnější punčošky a vyšší botky, i když je teplo skoro k zalknutí. Tuší, že snacha bude

hudrovat a zajímat se, kamže chce kluka takhle nahastrošeného vláčet. Cítí, že Irena ho nemá ráda. On se přitom už čtvrtým rokem snaží na ni zvyknout, pocho-pit, proč jeho syn byl ochoten vyměnit sošnou Valinku s vlasy jako havraní křídla za malou a ryšavou Irenu.

Před kostelem svaté Máří Magdalény se Fabián zhluboka nadechne a široce usměje, dojde k rybníčku na návsi a staví se u trafikantky Kučové pro poslední výtisk Rádce z Předmostí, pak si dá v hostinci U Kratochvilů rychlého šnita a odtud už rychle míří k podjezdu pod železnicí, který je jakousi hranicí mezi Předmostím a Přerovem. Na Velkou Dlážku, okrajovou část města, je to jen pár kroků, míjí velké statky... až se zastaví před malým domkem u křižovatky, který patří Juliu Nedomovi, Ireninu otci, velkému komunistovi a ještě většímu pijanovi, který věčně seděl v hostinci U Zlaté ryby a tam chlemtal jedno pivo za druhým. I dnes už byl na pravidelné štaci, svědčí o tom otevřený dřevěný plůtek, který nechával pořád rozglábený a rozčiloval tím jejich Teodora, věčně pak až někde u Bečvy naháněli sousedova zatoulaného psa. Ještě na sklonku loňského roku si Fabián myslel, že by tuhle hroznou barabiznu ze smradlavých vepřáků mohli jejich mladí vyměnit za podnájem domu v Předmostí a ten barák pak splácet místnímu národnímu výboru. Mohli mít dům číslo 203 v Havlíčkově ulici s rozsáhlou dílnou, která tu zůstala po Němci Dörrichovi, instalatérovi pivních tlakostrojů, který byl bohudík odsunut zpátky do Německa, protože tu po celou válku dělal jen peklo, donutil je přejmenovat jejich ulice na jména německých potentátů a taky žaloval. Obecní rada vedla ve správě tři domy po Němcích, ale tenhle byl nejhezčí. Jenže Irena se sekla, že na vesnici bydlet nechce. A v Předmostí už vůbec ne.

„Pojďte dál, tatínku,“ vykoukne z okna hlava jeho snachy.

Oba se pro dobro věci snaží. A ten prostředník, kvůli kterému se všichni tak trochu přetvařují, už vyletí ze dveří a obejmě dědu kolem lýtek. Malá hlavička s vlásky barvy rezavých hřebíků se Fabiánovi vklíní mezi kolena, vezme Rudynka do náručí, hodí ho za krk a pak musí pokleknout, aby prošli přes futra. Ještěže má nohy v tak dobré kondici, i když už oslavil padesát a mnozí jeho vrstevníci jsou nahrbení kriplové, co si mažou kolena Francovkou.

„Přichystaný?“ zeptá se.

Rezavé hřebíky přitakají. Ruda ho táhne k židliče, kde má komínek s věcmi, i noční košilku mu Irena nachystala, což je pro Fabiána dobré znamení, že vnučkovi dovolí u nich do neděle přespat. To bude Andělka ráda! S pýchou ráno vezme kluka ukázat do kostela... ale pak zase budou muset Rudynka zapřísahat, aby o bohoslužbě doma nemluvil, protože Irena kostely nesnáší. Fabián ví, jak je hloupé, když učí sotva tříletého kluka cosi zatajovat, ale na vybranou nemají, když chtějí vyjít se snachou.

Rudynek už se souká do oblečení, ale Fabián ho zarazí. Hadry vezmou do tašky a převlečou se až na místě, nemá cenu se pařit dopředu. Teodor, který se v tichosti do kuchyně připlížil, tuší, na jakou výpravu se táta chystá. Už jako dítě s ním a mladším Eduardem na takové výlety chodili... a teď to mravenčí dobrodružství čeká na Rudu. Teo se s otcem pozdraví jen zdrženlivě, poslední dva měsíce toho spolu moc nemluvili, a když, tak vždycky jen kvůli práci v sadu. Bariéra je mezi nimi znát.

„Půjдете na Skalku?“ zeptá se Teo a Fabián kývne. Beze slov.

Je vlastně rád, že se ho Irena kouká co nejdříve zbavit, nenabízí vodu, čaj ani cikorku, spěšně pěchuje oblečení do kabely a během chvilky vkládá ucho do tchánovy dlaně, tak rychle chce vidět jeho záda. Když odcházejí, mává jim z okna, je to sice jen zdvořilostní – což Fabián chápe –, ale jeho to potěší. Ještě nejsou s Rudou ani na konci ulice, když zaslechne důvod, proč se jich tak spěšně zbavili... a příjemné to Fabiánovi rozhodně není, i když ví, že kluk to nechápe. Ale co sousedi? To si před nimi ani okno do ulice nezavřou, aby nepohoršovali? Celou dobu tuší, co je magnetem, který Teodora k Ireně přitahuje. Přitáhla si ho skrz tělo, dovolila mu, co cudná Valinka ne. A dostala ho, i když je o celých pět let starší než on, i když ji provázela pověst rajdy, i když kromě plesnivého domku s propadlou střechou neměla co nabídnout.

Ale kluka vede dobře – v tom ji Fabián chválí. Rudynek si vykračuje vedle něj, jejich symbióza je pro něj dojemná, chlapec se snaží s ním držet stopu, být je to nemožné, na jeden jeho krok musí on udělat dva. Štěbetá, umí už převyprávět pět pohádek, pozná barvy a čísla od jedničky do pětky, i kostrbaté R napíše – a to bude mít tři až v srpnu. Dokáže roztomile líčit zážitky, a i ten dnešní zcela jistě přidá. Fabián mu poví o práci jeho předků brabenářů, kteří se živili sbíráním mravenčích kukel, vyráběli kyselinu mravenčí, až z ní měli rozežrané ruce do krve, připravovali mravenčí líh, hojili bolesti a zastudeniny... a on je poslední z té rodové linie, který řemeslo ještě ovládá. Už dlouho neměl diváky, proto se tak těší na obdivné dětské oči, a Ruda nezklame – je takový *nandótek*, jak se u nich říká milému děcku.

Navlečou se až po zuby a jdou na to. Fabián už má osvědčená místa, na která chodil se svým otcem

i dědou, bývala od května do září jistotou, která jim zajistila živobytí. Přímo na Skalce, v místě pravěkého sídliště lovců mamutů, mají několik rozlehlých mravenišť. Fabiána vždycky zaplaví hrdost, že je rodákem z Předmostí, vesnice s takovou světovou historií! A on byl vlivem rodinné tradice zaujatý jak pro to nejmenší, co zdejší půda skrývá, tak později i pro to největší. A nakonec pro Andělku Pelcovou, ze které udělal paní Francovou, a společně s její rukou získal i prosperující ovocnářství, které ovšem tchán Pankrác jemu – synovi obyčejného místního brabenáře – přenechával se skřípěním zubů. Později ale nelitoval.

Fabián došel k mraveništi a odkryl jeho horní část, ve které byla podle očekávání vajíčka. Ještěže si nazul na nohy gumové *létkovice*, bez nich by ho mravenci už šimrali na lýtkách. Vrstvu prosel přes sítko, pod které rozprostřel šátek, do něhož propadly kukly i s mravenci. Cípy látky pak nahoře svázal, aby mravenci neunikli ven a mohli pod chrastí, které tam přidal, naklást vajíčka. Vyprávěl přitom Rudynkovi, že jeho lenivý děda vždycky prosel jen jednu várku mravenišť, udělal kruhový příkop a naplnil ho vodou, na ostrůvku uprostřed vydlabal díru, tu naplnil roštím a mravenci instinktivně nosili kukly tam. Nasbíral i pět kilo vajíček denně a vydělal si tenkrát víc než zedník. Vajíčka pak prodával těm, kteří si mohli dovolit jimi krmit zpěvné ptáky, jenže lesní úřady v posledních letech neviděly brabenáře rády, a tak Fabiánovi zůstala jen taková libůstka, kterou si dopřával jako vzpomínku na předky z mužské linie, kteří měli ruce rozežrané až do masa. I Fabián teď byl poštipaný, už není tak šikovný.

Rudynka mravenčí divadlo nadchlo, nesl si pak v košíku asi půl kila miniaturních vajíček, darují je

majiteli andulek, co bydlí kousek od hřbitova – a vezmou si od něj za to skleničku medu, je to starý zvyk, taková sousedská vstřícnost. Potom už spěchají domů, Fabiána rozežrané ruce svědí a pálí stále víc, nejraději by kůži sedřel, má pocit, že má mravence úplně všude, zalezlé i za krkem a šimrající ve spodním prádle. Poskakuje a chce je tak setřepat, zatímco Ruda se směje, protože si myslí, že tu, na Masarykově návsi, děda Jančí, aby ho pobavil.

Jak se dalo čekat, Andělka mu vynadala, prý je starý blázen, který se chce vytahovat před děckem. Ruce má Fabián napuchlé, puchýřky vystupují, vypadá to na nějakou přecitlivělost. Valinka mu štípance obětavě potírá třezalkovým olejem, který by mu měl kůži zatahnout a vysušit, ale pořád to svědí jak čert. Mučivá bolest končí o dvě hodiny později horečkami, Anděla ho uloží do postele, zamotá žhnoucí tělo do studeného prostěradla, ze kterého mu trčí jen hlava, takže vypadá jako kukla. Nakonec mu potře chodidla tvarohem a zabalí je do plátýnek, aby z něj horkost rychle vytáhla.

Z dálky Fabián poslouchá Rudynkovo rozumování a Hakovo štekání, pak slyší Valju, Eduarda a jejich sadové dělníky, na cosi se domlouvají, ale už to má jako by vzdálené. Usíná a zdá se mu o Ireně. Je s ní v posteli a strašně se za to stydí, je vedle ní starý, kostnatý a svraštlý, a ona má pokožku hladkou jako jejich první letní jablka. Takovou hebkou, až je mu mdlo. Ale pořád na ni sahá, nemůže se nabažit... a pak se otevrou dveře a v nich stojí starý Nedoma, strašně mu nadává a hrozí, že to všem poví, a Fabián bude mít ostudu jak Brno. Směje se mu, že ani ke zpovědi ho s takovým hříchem nevezmou, z prvního kostelního schodu ho farář skopne. Chce tu trapnost smazat aspoň tím, že na Irenu hodí svou těžkou pérovou duchnu, ona straš-

ně ječí, vyskočí a cloumá s ním... a když se Fabián probudí, zjistí, že pruhovanou přikrývku mrští na Andělku, a pořádně ji tím vyděsil. I když to byl jen hloupý sen, cítí se provinile, přimkne se ke své ženě a obejmeme ji, nikdy ji nepodvedl a ví Bůh, že nepodvede, sen se mu svou odporností přičí. Je noc a celý dům spí, on se znovu noří do spánku, leží v mraveništi a mravenci ho požírají, už je z něj skoro jen kostra. A pak přichází Anděla a směje se mu, že to má „za to“.

Ráno se cítí líp, jen ruce ještě pokrývají nabobtnalé puchýřky, ale horkost se vypařila, pot vpil do dušen. Do okna se dere sluníčko, na parapetu kvetou růžové muškáty a za nimi už vidí do ulice, po níž se jeho rodina vrací z ranní mše. Rudynek mu letí ukázat svatý obrázek, který v kostele dostal, Valinka přijde zkontrolovat jeho ruce a vůbec se jí nelíbí, takže třezalkový olej vymění za citronovou šťávu, která sice pálí, ale výsledky jsou brzy znát, kůže se zatahuje... Přesto je zřejmé, že Fabián zítra do sadu nenastoupí.

Červenec 1946

Neměl moc nectností, ale tu kuřáckou živil Eduard vášnivě už od osmnácti let. I když byly právě teď práce v sadě v plném proudu, aspoň jednou za hodinu musel vložit cigaretu mezi suché rty, zapálit a potáhnout, jinak byl mrzutý a nervózní. Kvůli Teodorovi se ale musel mírnit, jeho starší bratr nesnášel kuřáky a jejich lelkování.

Než byl Eduard v létě dvaadvacátého roku totálně nasazen do Říše, byl týdenní příděl pětadvacet cigaret, a to pro něj bylo sakramentsky málo. Tabačenky

se vydávaly ve vyživovací komisi a Teodor mu blahosklonně přenechával svou dávku cigaret značky Vlasta, které se sice daly sehnat pod rukou za osm až patnáct korun, ale na to Eduard neměl dost velkou apanáž. Prosil tehdy otce, aby do sadu upíchl pár rostlinek tabáku, ale nepochodil, Teodor se postavil proti, kuřáckou vášeň mu ošklivil a za zažloutlé ruce se smál.

Když se v březnu pětáctýřicátého roku – po vybombardování Drážďan, kde pracoval v továrně na letecké součástky – vrátil domů do Předmostí, překvapily ho tři věci.

Že rodina nedostala ani jeden jeho lístek, které jim poslal, a to byl i důvod, proč mu oni nenapsali, což ho daleko od domova drásalo.

Že si jeho starší bratr Teodor nevzal Valinku, a naopak se oženil s jistou Irenou.

A že tatínek u plotu jejich sadu pěstuje tabák. Vláda prý tehdy dovolila každému pětadvacet kusů, a tak toho využil, aby měli dostatek, až se Eda vrátí z Německa. A že Hitler dostane výprask na holou, válka skončí a Eduard přijde domů, o tom teda Fabián nepochyboval.

Jenomže teď, rok po válce, je pěstování tabáku zakázáno, neboť státní monopol má jediný právo prodávat tabákové výrobky. Navzdory tomu si ho ale Francovi furt tajně hýčkají. I když je přiděl sto čtyřicet Partyzánek na dva týdny, i když jsou volně k mání i americká a jugoslávská cigára... mít vlastní tabák je něco jiného. Eduard v tom cítí kus vlastní svobody, byť se trochu bojí. Rostlinky proto pěstuje až na konci sadu, který končí u železnice, má pro ně vytyčený plácek vlevo od stodoly, sloužící k uskladnění náradí. Mámě to ani neřekl, zbytečně by trojčila, ví to jen táta a Valinka.

Valinka! Když to jméno v duchu vysloví, pocítí okolo srdce příjemné chvění.

Vůbec nerozumí tomu, proč Teodor Valjou pohrdl. Vysvětluje si to tím nešťastným zraněním, které z něj udělalo mrzáka, jehož vyreklaovali i pro práci v Říši – však co s chlapem o sedmi prstech! Navíc do tří měsíců od úrazu oslepl na pravé oko, to se na pohled nepříjemně posunulo dolů a zmenšilo, do půlky ho překrylo povislé zarudlé víčko. Zazlíval bratrovi, že tak lehkomyslně prolajdačil Valinčinu pověst, ale nikdy mu to nevyčetl, měl za to, že znetvořená tvář je dostatečným trestem za nevěru. Po návratu z Německa se Eduard rok zotavoval, pozoroval Valju, jak se má k práci i k rodině... a letos v březnu se konečně rozhoupal k vyjádření, že si ji vezme za ženu. Potěšil tím všechny, hlavně rodiče. Pořád si říká – však kde bych našel lepší holku než tu, kterou vychovala do manželství moje vlastní máma? Valja byla matčina kmoťrenka, v osmi letech osiřela a šla bydlet k nim, ale pro něho tuhle květinu nezalívali. Rodiče byli rozhodnutí, že se stane Teodorovou ženou, proto je ani společně příliš nevychovávali. Kluci byli tátou připravováni pro sad, holka mámou pro obchod s ovocem – taková byla letitá dohoda. A Teodor tu úmluvu pošlapal se stejnou surovostí, s níž jako malý kluk počůral mravenišťe, které se otec chystal kvůli kuklám otevřít. Táta se tehdy zlobil, že zneuctil chcankami místo, které několik generací Franců uctívalo.

Eduard ale všechno napraví, za měsíc budou mít s Valjou zasnuby, do roka bude svatba, pak přijdou děti a obyčejný manželský život, práce a starosti kolem děcek.

Samozřejmě, že si Eduard uvědomoval tu trapnost situace... že v dětství po bratrovi dědil odrbané

boty, kalhoty s latou na kolenou, košile s prošoupanými rukávy, čepice s promaštěným kšiletem a rodokapsy s oslíma ušima... a v dospělosti pak odvrženou ženu. Tušil, že se mu lidi z Předmostí pošklebují, ale on na chlapské hospodské řeči nedbal a ženské tlachy neposlouchal. Věděl, že i když byla Valja okroužkovaná zásnubním prstýnkem, který pak vztekle hodila do proudu Bečvy, je chlapem netknutá, a to pro něj bylo důležité. Nechtěl by žádnou rajdu – podobnou těm hajtrám, co se za nimi chodili jeho kamarádi bavit do ubikací na periferii Drážďan, kde holky s pochybnou pověstí zaučovaly dychtivé mladíky z nucených pracovních táborů. Sám dlouho odolával pokušení zaklepat na jedny z těch dveří a nechat se zasvětit, přišlo mu to ponižující a špinavé... ale z druhé strany lákavé. Po jednom bombardování, kdy se mu sypal na hlavu strop továrního bunkru, si to ale ujasnil a sám před sebou obhájil. Pracuje tu pro nenáviděné Němce sedmdesát hodin týdně za bídou stravu a kapesné, na cimře je jich dvaatřicet, šíří se tu smrad a infekce, před sebou mají jen nejistotu... a Eduard i strach, že by mohl umřít, aniž pozná rozkoš, o které si špitali kluci na palandách. A i když věděl, že by se to mámě nelíbilo, vzal pár uškudlených marek a vybral si dveře s číslem tři, za nimiž čekal útluu blondýnu s copy jak koňské žíně a s nadry jako dvě bábovky z písku, o které všichni vyprávěli... Ale buď kecali, nebo si spletl dveře, protože mu otevřela zmalovaná prošedivělá čtyřicátnice s *horinglemi* v uších a povislými prsy, obtloustlá manda narvaná v punčochách s dírou a s vulgárně zmalovanými rty. Jenže když už jí vrazil bankovky do ruky, odcházet nechtěl, přitáhla si ho k sobě jako hřebečka, kterého je snadné osedlat. Na prodřenou smradlavou matraci přišel se stárnou-

cí Gretou o panictví i o iluze, protože se mu jejich spojení vůbec nelíbilo, ba dokonce se mu jevilo jako chlípné. Pokoj byl cítit pachem jiných samců, ostrou kořalkou a hořkým tabákem... a než ho obstarožní *šmizla* vykopla ven, dostal od ní doutník, který prý byl v ceně pro zákazníky, kteří si nestačili svou hodinu vybrat celou. Potupně cestou do tábora šlukoval doutník, a když ho dokouřil, zvracel – a fakt to nebylo ne-kvalitním kuřivem.

Láska k tabáku ho teď přivedla ze sadu i sem, ke stodole, kam přišel zkontrolovat rostlinky a ujistit se, že letos bude pěkná úroda... a u toho báhá jako komín. Blbý zlozvyk, ale on ho má rád.

Tabák selský se jim podařilo vyměnit za viržinský, který je mohutnější, ale zase náročnější na místo a teplo. Zatím se zdá, že mu hanácká půda i mírnější podnebí svědčí. Eduard ho kropí odstátou dešťovou vodou a těší ho, jak se mu daří, do země ho dal teprve po třech zmrzlých, a teď už měří metr a půl. Asi ho uvidí i cestující z vlaku, když pohlédnou dolů... ale což. Dnes našel první tři květy, chvatně je odřezává, aby rostlina rychle vyžrála. Ví, že jak začnou listy odspodu žloutnout, přijde čas sklizně, a na tu se těší. Vloni je poprvé vázal do svazků a sušil celý podzim ve stodole. Úroda byla skvostná, ještě teď mají s tátou za krovem schované jemné nitky i voňavou tabákovou drť. Ani máma tehdy nevěděla, čím likvidovali mšice... že je ničili tabákovým odvarem, který míchali se štiplavým pepřem. A letos, zdá se, budou dělat další dávku, furt se jim ty malé potvory množí.

Tipne cigaretu o podrážku a vrací se zpátky do sadu, kde už se všichni po obědě zase pustili do práce. Pozoruje Teodora, je to dříc, i s tou skoro neohebnou levou rukou si poradí se sklizní raných